



Direktiv om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter

2017/18:FPM4

Justitiedepartementet

2017-10-09

Dokumentbeteckning

KOM (2017) 489

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter och om ersättande av rådets rambeslut 2001/413/RIF

Sammanfattning

Gemensamma regler på det aktuella området finns för närvarande i rådets rambeslut från 2001 om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter. Mot bakgrund bl.a. av den tekniska utvecklingen och de skillnader som finns mellan medlemsländernas straffrättsliga lagstiftning på området ser kommissionen ett behov att uppdatera och komplettera nuvarande regelverk. Kommissionen har därför den 13 september 2017 presenterat ett förslag till ny gemensam lagstiftning på straffrättens område. Direktivet föreslås ersätta rambeslutet i dess helhet. Förutom regler om kriminalisering av vissa beteenden, innehåller direktivet bl.a. regler om påföljder och sanktioner för fysiska och juridiska personer, informationsutbyte, stöd till brottsoffer och statistik.

Regeringen välkomnar förslaget och finner att det är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

1.1 Ärendets bakgrund

Europeiska unionens råd antog den 28 maj 2001 ett rambeslut om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter. Mot bakgrund av bl.a. den tekniska utvecklingen och de skillnader som finns mellan medlemsländernas straffrättsliga lagstiftning på området ser kommissionen ett behov att uppdatera och komplettera nuvarande regelverk. Kommissionen bedömer även att bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter hindrar ett förverkligande av den digitala gemensamma marknaden bl.a. genom att underminera konsumenternas förtroende.

Kommissionen presenterade direktivförslaget den 13 september 2017.

1.2 Förslagets innehåll

Direktivförslaget innehåller huvudsakligen bestämmelser om kriminalisering av vissa förfaranden som rör andra betalningsmedel än kontanter. Det handlar om bedräglig användning av bl.a. stulna och förfalskade betalningsinstrument, olika gärningar av förberedande karaktär i förhållande till sådan bedräglig användning, datorrelaterade gärningar och förfaranden med brottsverktyg. Anstiftan, medhjälp och försök till brott enligt samtliga artiklar ska också kriminaliseras. Betalningsmedel definieras på ett sådant sätt att såväl fysiska som andra betalningsinstrument, t.ex. virtuella valutor och mobila betalningslösningar, omfattas. Förslaget innehåller även minimikrav avseende maximistraff för fysiska personer samt regler om ansvar och sanktioner för juridiska personer, domsrätt och utredning. Det föreslås även krav på effektivare informationsutbyte mellan operativa kontaktpunkter i medlemsländerna och på åtgärder för att underlätta och uppmuntra brottsanmälningar. Dessutom innehåller förslaget bestämmelser om stöd till såväl fysiska som juridiska personer som är brottsoffer och om förebyggande åtgärder. Kommissionen föreslår även att medlemsstaterna ska åläggas att inrätta lämpliga system för att samla in och tillhandahålla statistik för uppföljning av de brott som avses i direktivförslaget.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Kriminaliseringskraven i direktivet har sin grund i rambeslut 2001/413/RIF som i svensk rätt motsvaras av brottsbalkens regler om domsrätt (2 kap.), stöld och andra tillgreppsbrott (8 kap.), bedrägeri, annan oredlighet och häleri (9 kap.), förskingring och annan trolöshet (10 kap.), förfalskningsbrott (14 kap.), medverkan, förberedelse och försök (23 kap.) samt företagsbot (36 kap.) Tillämpningsområdet för de straffrättsliga bestämmelserna i direktivförslaget är dock vidare. Till skillnad från rambeslutet föreslås

direktivet omfatta även icke fysiska betalningsinstrument, såsom virtuella valutor och mobila betalningslösningar. Detta innebär att tillämpningsområdet vidgas i förhållande till rambeslutet så att t.ex. bedrägerier som sker genom användning av enbart kontokortsnummer men utan själva kontokortet omfattas av kriminaliseringskraven.

Den utvidgning av tillämpningsområdet som föreslås i direktivet genom att även icke fysiska betalningsmedel omfattas bedöms preliminärt kunna medföra att svensk lagstiftning inte fullt kriminaliserar de gärningar som framgår av direktivet. Vidare bedöms preliminärt direktivets något vidare bestämmelser om jurisdiktion och kriminalisering av försök till brott innebära att svensk lagstiftning i alla delar inte motsvarar direktivförslagets krav. Även andra delar av direktivet kan komma att kräva ytterligare åtgärder. Mot bakgrund av detta torde direktivförslaget kräva åtgärder från svensk sida.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har angett att förslaget inte har några omedelbara konsekvenser för EU:s budget.

Det är inte möjligt att i nuläget närmare bedöma eventuella budgetära konsekvenser för Sveriges del. Utgångspunkten är dock att eventuella sådana konsekvenser ska finansieras inom befintliga budgetramar.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar att kommissionen presenterat ett förslag till direktiv om bekämpning av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter. Förslaget överensstämmer i många delar med det nu gällande rambeslutet men innehåller därutöver bestämmelser som ytterligare förstärker arbetet inom EU med att motverka och bekämpa dessa företeelser som ofta har gränsöverskridande inslag. Internationell samverkan är en förutsättning för framgång och det europeiska samarbetet är av central betydelse. Det finns dock skäl att noggrant analysera förslagets olika bestämmelser, bl.a. vad gäller kriminaliseringens räckvidd, svensk domsrätt och påföljdsbestämning.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu inte känd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Förslaget grundar sig på artikel 83.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF). Det ska antas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet enligt artikel 294 EUF, vilket innebär att rådet beslutar med kvalificerad majoritet och att Europaparlamentet är medbeslutande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

När det gäller *subsidiaritet* anför kommissionen i huvudsak följande.

Brottslighet som omfattar betalningar med andra betalningsmedel än kontanter har betydande gränsöverskridande inslag. En effektiv bekämpning av sådan brottslighet kan inte uppnås i tillräcklig utsträckning om medlemsstaterna handlar ensamma eller utan samordning. Till exempel kan brottsoffer, gärningsman och bevisning finnas inom olika jurisdiktioner, vilket leder till svårigheter om gemensamma minimiregler saknas. Behovet av gemensamma åtgärder framgår även av det faktum att det redan i dag finns såväl ett gemensamt rambeslut på området som samordning av medlemsstaternas arbete bl.a. inom ramen för Europol. Vidare bedöms åtgärder på EU-nivå kunna inspirera till effektivare lagstiftning i länder utanför unionen, vilket i sin tur möjliggör förbättrat gränsöverskridande samarbete.

När det gäller *proportionalitet* anför kommissionen i huvudsak följande.

Det föreslagna direktivet är begränsat till vad som är nödvändigt och proportionellt för att implementera internationella normer och anpassa nuvarande lagstiftning till de nya hot som finns. Åtgärder som avser användning av utredningsverktyg och informationsutbyte omfattas av direktivet endast i sådan omfattning som krävs för att det föreslagna straffrättsliga regelverket ska fungera effektivt.

Regeringen instämmer i kommissionens bedömning att direktivförslaget mål inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och att målen bättre kan uppnås på unionsnivå. De föreslagna åtgärderna ligger väl i linje med det allmänna intresset av att bekämpa gränsöverskridande allvarlig brottslighet som anges i artikel 83.1 EUF-fördraget. Regeringen bedömer att de föreslagna åtgärderna varken till innehåll eller form går utöver vad som är nödvändigt för att nå målen. På grund av det kommissionen har anfört om bl.a. den aktuella brottslighetens gränsöverskridande karaktär och de förändringar av brottsligheten som den tekniska utveckling medfört bedömer regeringen att förslaget på ett övergripande plan är förenligt med kraven på subsidiaritet och proportionalitet.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget behandlas i rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt där förhandlingarna inleds den 5 oktober 2017. Förhandlingarna bedöms fortsätta till åtminstone våren 2018.

4.2 Fackuttryck/termer